

ЭНЭСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата — 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омук баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирдии норуот бэйэтин ураты майгынаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

ГОСУДАРСТВЕННАЯ БЫЛААС УЛУУСТААБЫ БЭРЭСТЭБИТЭЛЛЭЭХ ОРГАНЫН — УЛУУС МУНЬАБЫН БАРБЫТ ДЕПУТАТТАРЫН ОННУЛАРЫГАР БЫЫБАРДАРГА УЧААСТАКТАРДААБЫ БЫЫБАР КОМИССИЯЛАРЫН ТЭРИЙЭР ТУҢУНАН

1. Саха Республикатын Государственной Муньябын (Ил-Түмэн) 22.09.94 с. 35-1 №-дээх «Государственной былаас олохтоох бэрэстэбитэллээх органнын депутаттарын уонна олохтоох дьаһалтатар баһылыктарын быыбардарын туһунан Сокуонун 9 уонна 14 ыстатыйаларыгар олобуран, улууc Муньябын бабыт депутаттарын оннулартыгар быыбардары ытарга учаастактардаабы быыбар комиссияларын маанык састааптаах тэрийэргэ:

- 1 №-дээх Үөдөйдээби учаастакка:
 - Боярина Анфиса Валерьевна
 - Винокурова Людмила Дмитриевна
 - Неустроева Наталья Эдуардовна
 - Попов Борис Николаевич
 - Порогова Татьяна Петровна
 - Охлопкова Надежда Михайловна
- 10 №-дээх Гострахтаабы учаастакка:
 - Бесчетнова Любовь Дмитриевна
 - Данилова Зоя Афанасьевна

- Колосова Сардана Петровна
- Колосова Мария Герасимовна
- Охлопкова Мария Николаевна
- Федоров Денис Степанович
- Федорова Вера Михайловна
- 15 №-дээх Хатырыктаабы учаастакка:
 - Абашева Виктория Викторовна
 - Ершов Василий Ильич
 - Мальцева Дария Петровна
 - Константинова Таисия Константиновна

- Мухин Николай Захарович
- Петров Марк Егорович
- Шадрин Евдоким Егорович
- 21 №-дээх Маймаҕаабы учаастакка:
 - Байтунов Максим Дмитриевич
 - Обутов Иннокентий Игнатьевич
 - Сивцев Владимир Афанасьевич
 - Сивцев Руслан Егорович
 - Собакина Агафья Кондратьевна

Улууc дьаһалтатын баһылыга А. Н. ЯДРЕЕВ.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ БЫЛААС УЛУУСТААБЫ БЭРЭСТЭБИТЭЛЛЭЭХ ОРГАНЫН — УЛУУС МУНЬАБЫН БОСХОЛОММУТ ДЕПУТАТТАРЫН ОННУЛАРЫГАР БЫЫБАРДАРГА БЫЫБАРДЫЫР УЧААСТАКТАРЫ ТЭРИЙЭР ТУҢУНАН

1. Саха Республикатын «Государственной былаас олохтоох бэрэстэбитэллээх органнын депутаттарын уонна олохтоох дьаһалтатар баһылыктарын быыбардарын туһунан» Сокуонун 9 ыстатыйатыгар олобуран улууc Муньябын босхоломмут депутаттарын оннулартыгар быыбардары ытарга маанык быыбардыыр учаастактары тэрийэргэ:

- Үөдөйдээби—Үөдөй нэһилиэгин чөчүтүнэн, киинэ культура дьыэтэ.
- Гострахтаабы—Чэрчитэ: Метеостанция квартала, Эверстов уул, 13-21 дьири, Г. Попов уул, Сельская уул, Таллан Бүрө уул, 12-14 дьири, Ст. Платонов уул, 1-43 уонна 2-52-гэр дьири Колхознай уул, 1-9 дьири, Колмогорова уул, 1-7 дьири, Совет-

ский уул, четнайа суох өттө, Композитор Винокуров уул, Чабылган Винокуров уул, Кондискский уул, Кыайы 30 сыла уул, Север переулок 2, 4 №-дэрэ.

Киинэ—АО «Аргыс» Госстрах хонтуората.

- Хатырыктаабы—Остуолба с. чэрчитинэн Киинэ—культура дьыэтэ.
- Маймаҕаабы—Маймаҕа с. чэрчитинэн Киинэ—культура дьыэтэ.

2. Туһаанаах Сокуонна олобуран улууcтаабы маассабай информация керүүнэрэ бу дьаһал быыбардааччылар истиилэригэр-билиилэригэр таһааралларыгар.

Улууc дьаһалтатын баһылыга А. Н. ЯДРЕЕВ.

УЛУУС КИИНЭ — УЛУУС СИЭРКИЛЭТЭ

Инникибитин ыйдагардыахха

Быйылгы улууc юбилейдардаах сылыт үөскээбит балаһыанньаттан үп-харчы, матырыйаал, олох-дьаһах өтүнэн ыраактараабын өрдүнэн улууc бары дьонун, тэрлэллэрин уо. д. а. күөс-тэринэн, түмсүүлэринэн үрдүк таһымаахтык барыа дьин эрэнэбин.

Кырдык С. Г. Кокорев «Эгисили» хаһыат 1997 с. олунньу 6 к. 15 №-р суруйбутун курдук Нам селота тутуу өттүнэн кэнээтэ, санга микрорайоннар үөскэтилэр. Маны кытта селону электрфикациялааһынга газтааһынга, көбөрдүүгэ, ыраактааһынга, уулуссалары ороорууга, бэрээдэктэринигэ Нам селотун дьаһалтатыгар эби элбэх түбүгү үөскэтэр.

сага генбылаан онһуоллара хайаан да наада буолбут. Ол село территориятын салды кэнэспэт тына онһуолуон наада.

Бүтэникпэр этиэх этим. село улаатан, билигин 2892 хаһаайыстыбалаах, 8143 нэһилиэнньэлээх. Сотору нэһилиэнньэтэ 10 тыһ. киһиэхэ тийиэвэ, салайарга, керөөгө ыраактараабын. Онон мин Нам селотун дьаһалтатын иһинэн икки микрорайону тэрийиэххэ дьин этииллээхпин, онно икки солбулааччы, биридди специалисттата наада буолуоҕа. Бу үлэни тэрийэргэ улахан чөпчэти буолуох этэ.

Онон быйылгы М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сыла туолар, Саха сирэ Россияда холбоммута 365 сыла, оскуолабыт 125 сыла, Улуу Октябрьский революция 80 сыла, Саха АССР тэриллибитэ 70 сыллара туолар үөрдүлээх юбилейдарыгар тэрэһиннээхтик, түмсүүлээхтик ылсаргытыгар бабаралыын. Бириэмэ ыгар!

Онон быйылгы М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сыла туолар, Саха сирэ Россияда холбоммута 365 сыла, оскуолабыт 125 сыла, Улуу Октябрьский революция 80 сыла, Саха АССР тэриллибитэ 70 сыллара туолар үөрдүлээх юбилейдарыгар тэрэһиннээхтик, түмсүүлээхтик ылсаргытыгар бабаралыын. Бириэмэ ыгар!

Т. И. ЗАМЯТИН.
Нам селотун олохтооҕо.
Тыл ветерана, улууc Бочуоттаах гражданина.

КУЛЬТУРА СОНУННАРА

Олунньу 27 күнүгэр улууc культуратын салаатын үлэһиттэрэ 1996 сыл түмүгүнэн отчуоттуур муньахтара Намнаабы киин библиотекара буолан ааста. Ааспыт сылаабы үлэ ортонон сыналана. Маны таһынан 2000 сылга дылы кэскиллээх былаан бигэргэннэ,

Ааспыт бэтиннэ 3. Винокуров аатынан Намнаабы Оҕо музыкальнай оскуолатын эдэр музыканнара республикатаабы «Эдэр пианист» конкурса кыттан кэлилэр. Бу конкурса эдэр пианист, хас даҕаны музыкальнай этюдтар автордара Шура Гуляева 2-с миэстэн ылла.

Хамаатта сынналаһын киинэ сыллата ыттар «Ырыа кытыла» конкурса кэнээн-сайдан иһэр. Ол курдук нэһилиэк иһинэн ытыллар конкурс быйыл республика таһымыгар ытыллар буолла. Муус устар 11 күнүгэр ырыа конкурсугар кытааччылар республика араас мунукутарытан кэлиэхтэрэ.

М. КОНОНОВА.

ЮБИЛЕИ КӨРСӨ

Салайааччылар сүбэлэһэллэр

М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сыла туолуутун керсе юбилейнай дьаһаллары толорууга Нам селотун тэрилтэлэрин салайааччыларын сүбэ муньахтара буолла. Манна барыта 49 киһи кэлэбит. Муньяабы улууc баһылыга А. Н. Ядрев кирири тыл этэн, сыйал-соруку туруоран, туох хамсааһын тасхытын интининэрэн туран, салайан ытта.

Нам селотун баһылыга И. С. Протопопов ханнык тэрилтэлэр тугу огороохтаахтарыгар, ыраактаны, өдө-мүөһүнүн үлэлэригэр чопчу сорукары туруоран тыл эттэ. «Сахателеком» улууcтаабы филиалы начальнига В. В. Григорьев почта сүрүн объектара ууга баран эрэллэрин дыксийэн эттэ.

Түмүккэ кыратыттан, улаханыйттан туугулууга суох хас биридди тэрилтэ бэйэтин күүһүнэн тэргэнэрин тупсарыыга, ыраактаныыга хамсаатылаах дьаһаллары ылалларыгар сорууда түһэрилинэн. Бу үлэбэр б. д. кулун тутар 20 күнүгэр диэри толорулалларыгар болдьох быйыллына.

Сотору көминэн маанык түмсүү өссө төгүл ытыллара былааннанар.

Биһиги корр.

«Даадар кымнара» дьин «Эгисили» хаһыат 24 №-гэр Т. Я. Оконешиков, НПУ выпускнига, санаа атастаһытын араан бараммын, мин эмиз ийэ, эбэ буоларым быһытынан бэйэм санаабын суруйарга холоннум.

Нам педучилищетын санга үс этэстээх, 360 үөрэнэр миэстэлээх, сагалыы типовой, бэртээхэй бырайыактаах таас дьынтин кылгас көмүгэ араас дойдулартан бастын туттааччылары аһалан үптээн, тус бэйэтэ хонтуруолга ылан Саха республикатын президентэ Михаил Ефимович Николаев туттара сыйдыарын Нам эрэ олохтоохторо билэр буолбатахпыт, республика ыччата. дьоно-сэргэтэ бары билэн, кэтээн, хаһан үлэбэ кириэрин эрэ күүтэн олобурут.

Бастакы президеммит М. Е. Николаев 1996 сылы ыччат сылынан төһүү ууран, 1997 сылы үөрэх-билии сылынан биллэрбитэ ылбычча буолбатах. Сыччах итиники сыл иһингэр НПУ санга корпусуа үлэбэ кириэр үөрүүтэ аһыах хонук хаалла.

Саха республикатын ыччаттарыгар анаммыт санга корпуска эдэр көлүөнэбэ сүндүк үтүөтүн, кыһамньытын, болбомтотун уурбутун учуоттаан Николаев аатын учулыыча иһэрэр туһунан Т. Я. Оконешиков этиитин өйүүбүн. Эһинэхэ анаммыт санга корпус үлэбэ кириэрин НПУ-га ааты биэрэри студенттар бэйэбит сүрэххитинэн талыт, өйүөхтэрэ, өй-

ОЙ ДУОРААНА

Сүрэххитинэн талыт!

дүөхтэрэ дьин эрэнэбин. И. Е. Винокуровка сүһүөхтүүн сүгүрүйэбин, ол тынан баран бүгүнү тус олоххо, ыччат ыраактараа хачча хам туттаран турар бириэмэтигэр, И. Е. Винокуров (суох буолбут киһи) сана туох хардыыны, өйөбүлү, көмөнү огоруоҕай?

Оҕолоро, аймак билэ дьон сөптөөх түгэн кестүбүтүнэн бэйэлэрин баҕа санааларын этилэллэрэ сөптөөх, ити аһаларыгар ытык иэстэрин, тапталларын туоһута. Ону ким да баалаабат. Өс-саас санаспакка, бары инники кэскил туһугар сөптөөх хаччыны огороон, президеммитигэр М. Е. Николаевка өссө биир төгүл кыахта биэрэн, итэҕэйэн суол-нис туттаран, баараҕай тутуулары үксэтэн, тыабыт хаһаайыстыбатын хантатан, аспытын үөлүбүтүн үксэтэрбитигэр, до-руобуйалаах, чөл өйдөөх олобу түстүбүтүн дьин ыгырабын.

Республика ыччата, НПУ преподавателлэрэ уонна студентнара санаа атастаһытыгар өссө кыттан аһаҕас этиилэри киллэрин, хойтаан-кэхтэн хаалыма.

Е. ПАХОМОВА.
пенсионерка, Нам селота.

Дойдуга — бу нэдиэлэбэ

Оборона министр И. Родионов уонна оборона Сэбиэтин секретара Ю. Батури икки ардыларыгар өйдөспөт буолуу табыста. Ю. Батури Сэбилленилээх Күүс-түргэ балаһыанньа кумаҕаана суох дьин этинтин министр сөбө суоһунан аакта.

Тихоокеанский флот прокуратурата Россия БМФ штабын начальнига, уруккута ТОФ командуючыйа адмирал И. Хмельнов утары холубунай дьыаланы көбүттэ. Хмельнов саҕана Индияра уонна Соғуруу Корейба 64 бойбуоһу харабыл атыыламмыта. Бу харчыны адмирал үксүн тус бэйэтин туһатыгар туттуубта биллэннэ, дьин-уот үлэлэринигэр аймахтарын «умнуубатах».

Аны Приволжской байыаннай окурук командуючыйа генерал-полковник А. Сергеев сулуусналары балаһыанньанын туһунаан тус бэйэтигэр 4 дьини, 5

квартираны хаһыана суотугар «булуммута» биллэннэ.

Кулун тутар 17 күнүттэн аны 500 тыһ. солкубайдаах банкнога эргингэ кириэбэ. Киин баан председателэ С. Будинин этэринэн, бу акция харчы эби бөчөттөннүтэ дьин буолбат.

Россия Сбербаана кулун тутар 1 күнүттэн бириддинлээн дьон ууруутугар бырыһыан ставкатын куччатта. Ол курдук ый айы дохуот төлөнөр срочнай ууруу бырыһыана ыйга 2,5-тэн 1,4-кэ дьири намтаата.

Вероника Кастро кытылылаах «Маленькая деревня, большой ад» дьин сага мексиканский телесериал Россияба көс-түөбэ дьин буолла. Бу сериал уһуна 160 серияда тэҥнэһибэ.

Киин бөчөттэн.

Математика көрдөөх уонна „минньигэс“ уруок

Биһиги үөрэнэр V-с кылаасытыгар интэриһинэй, дьарыктыр математика уруога буолан ааста. Бу уруогу учууталбыт, норуот үөрэҕириттин туһуна Анфиса Петровна Протодьяконова ытта. Кылааспыт оҕолоро «Кыайы» уонна «Табылды» хамаандаларга арааскытытар. Кииндэр математическай кроссвордтары уонна ребустары таайыттар. Билини уонна булугас айү эрэйэр ыйы-

тыларга эпһиэттээбиттэрэ. Уруокпут бүтүүтүгэр дуоһуйбут үөрэнээччилэр бириддингэр ылбыт минньигэс бэрэньиктэрин үөрэ-көтө амсайыттар.

Дьэ, биһиги кылаасытыгар итинник интэриһинэй уруоктар ытыллаллар.

2 №-дээх Нам орто оскуолатын V-с «а» кыл, үөрэнээччилэрэ.

ЧҮМЭЧИГИН БЭЛЭМНЭЭ!

«Главе Намского улуса Ядреву...

В связи с дефицитом мощности в Центральном энергорайоне на период капитального ремонта ГТУ—5 на ЯГРЭС вводится в действие график ограничения потребления электрической мощности в размере третьей очереди (18 мвт) с 17.00 до 22.00 ч. с 3 марта по 21 марта с. г. ежедневно.

Директор ЦЭС П. И. ИГНАТЬЕВ.»

Оччотообу ыччаттар хорсун-хоодуот этилэр

М. К. АММОСОВ ТУҢУНАН АЖАМ АХТЫЫЛАРА

1917 с. олунньуга, революция сағана Нөмүгүттэн Н. Н. Павловтың Дьокуускайга икки оҕуе көлөнөн от атылаан чэй, табах, туус эгин атылаан баран Сидоров Петр Спиридоновичка бири дойдунулаахтыгыгар (урукку Верховнай Совет Президиумун преде, Сидорова Софья Петровна аҕата) хоннубут. Онон Сидоров: «Бу көмүргэ ыраахтааҕы уулурут. Былаанноруот бэйэтэ дьаһаныа үһү. Куорат олохтоохтору, улуустар дьоннору субу-субу мустан муньахтыллар. Мин оспуочук буоламмын үлэһиттэр сойуустарыгар кирибитим. Тэрилтэр айы оробочайдар сойуустар тэриллэн эрэллэр. Салайааччылар — бэлит-сылһынайдар — үөрэнэр улахан уолаттары, үлэһиттэри түмэн сойууска тардаллар. Олор истэригэр Таатта уола Слепцов, Бағарах (билигин Хатас) кинитэ Артымыанан (Сарылатан), Нам уола Омуйнап, Хоро иһилдиргэр оһохот Нькулаайан, Дьөгүөрүл уо. д. а. холбоһоннор муньахтыллар, араатар бөҕөнү оҕороллор. Ол кэнэ тыаттан Дьокуускай уокурук аҕыс улууһуттан, хаҥыһилэкс айыттан куллубалар, кинээстэр, үөрэхтээх дьон куоракка киирэнэр муньах бөҕөнү оҕороллор.

Мин аҕам Титов Георгий Тихонович М. К. Аммосов курдук 1897 сыллаахха Арбаа Хагалас улуунуҕар, Нөмүгү нэһилигэр быстар дьадаҕы ыалга төрөөбүтэ. Икки саастааҕар аҕата, түөрт саастааҕар ийэтэ өлөннөр, төгүрүк тулаайах хаалаан, эдьинийгэр оҕото суох ыалга итиллэр. Күтүөтэ Дьулэй Өлүөскэ тыаҕа быста дьадаһан куораты булан, уу баһааччынан, оспуочугунаан үлэлээбит. Куһабан да үчүгүйдээх буолар дииллэрини аҕам куоракка начальнай-приходской оскуолага икки сыл үөрэнэн көңүл ааҕар, суруйар буолбут. Кэлин 1936 с. Ленинградка биес ыйдаах үп үлэһиттэрин куурсугар үөрэммитэ. Сыччах ити эрэ үөрэбинэн отуттан тахса сыл үпкэ энкилэ суох үлэлээн пенсияҕа барбыта.

Обо сааһыттан эрэйи эгээринэн тэлэн, мугу муннунан тыыран, олох кыһалбатын барытын билэн киһи-хара буолбута. Ол курдук 1904 с. Дьокуускайга Романова ытыгылааҕыгар, 1912 с. Бодойбо көмүс үлэһиттэрин Ленатааҕы ытыгылааһыннарын илэ бэйэтинэн көрбүт, истибит киһи. 1912-20 с. с. Бодойбо «Лензолото» бирикэсэ оробочайыа. 1921-22 с. с. Строд Иван Яковлевич хамандырыдаах 226-с Петроградскай полка байыһа, политура, 1924-25 с. с. нэһилиэк сэбиэтин, 1925-28 с. с. бэйэтэ тэриһит тыа хаһаайыстыбатын артыылын бэрэстэтэлэ. 1928-60 с. с. түөрт оройонига (А-Хагалас, Ньурба, М-Хагалас, Таатта) үп салаатын, сберкасса сэбиэдиссэйинэн үлэлээн пенсияҕа барбыта. 1931 с. БСК(б)П чилиэнэ, Бойбуой Кыһыл Знамя орден кавалера 1983 с. 86 сааһыгар Дьокуускайга мадданы өлбүтэ.

Киһи быһымынан, кыһырыар дьони билбэт, сүр сымнаҕас, дьэ кэргэттэригэр да, туора да дьонго сайаҕас этэ. Хара өлүөр дьэри олоххо олус активнай позициялааҕа. Үлэлээбит оройоннарыгар ыччаттар (пионердар, комсомоллор) түмүкүлэрингэр өрүү сылдьар. Сэбиэскэй былаас иһин охсуһууттан ахтыылары оҕороро. Билигин биһиги кини оҕолоро, сизинэрэ, хос сизинэрэ, хос-хос сизинэрэ кинини күндүтүк саныыбыт. Кини олорбут олоһунан, үлэтин, тулаһыгар дьонго-сэргэҕэ сыһыанынан кини туттабыт. Олорбут олоһуттан, сылдыһыт сырытыттан син балайда ахтыылары хаалларбыта. Олортон бу түгүнигэр туһанаан кини саастылааҕа Аммосов Максим Кирович туһунан бири дойдулаахтарыгар билиһинэрэбин.

рейдэр биһиги аспытын-үөлбүтүн хомууан көңүл сииллэр, аһылар. Куорат кэнэ, улахан дьизлэрин бас биллэрлэр. Онон кадры бэйэ дьонуттан нитиэххэ» — диэбитэ.

Козлов Иннокентий Үөһээ Бэстээх баһынайы: «Баһынай ынах сүөлүнү аҕыһабын итэр, Лена үөһээ эгээртэ таас дойду буолан ынахтан элбэх үтүк кэлбэт. Онон баһынайы ары, үтүк нолуогуттан босхолуурга көрдөөбүн», — диэбитэ. Үгүс дэлгээттэр партия сага экономической политикатын уонна автономия туһунан олус биһирээн эппиттэрэ. Муньах сорох бопуруостара нууччалыктан сахалы тылбаайынан барбыта. Тылбаасчытынан маннай Шепелев Семен Васильевич, Табаҕа баһынайы, талылан баран, сахалы мөлтөхтүк сағарарын иһин атын киһини — Кузьмин Федот Ефимовичы талбыттара.

Ити муньаахха мин Аммосов М. К. тыла чуолкайынан киһиэхэ өйдөнүмтүгүтүнэн, куолаһа чуорунаан тахсылаах тыллаах араатар киһи эбит дьэ биһирээбитим.

Аҕам бу ахтыыта Аммосов М. К. Хатырыктааҕы музейыгар суруйан хааларбыта баар. Ону таһынан дьонго-сэргэҕэ Аммосовы олус сымты, уоттаах харахтаах, икки тылынан энкилэ суох сағаран араатардыра дьэ, оннооҕор нуруот өстөөҕө аатырай да сырыттаҕына кэпсирин истэр этим.

Билигин биһиги 60-70 саастаах дьоннор аҕаларбыт сүүс сыллаахыта төрөбүт көлөнлөрү эмнэ икки үйэ кирбин кэмизгэр күөгэйэр күннэр оччотообу сахалар хаалылаах, хараҥа олохторулар түбөсүйтэ. Ол да иһин олобу уларыта тутарга, дьон-нуруот олобо тутсарын, үүнэрин-сайдарын туһугар туруулаһан охсуһан, өрөбүлүүсүэй доллунугар кыбылан сорохтор тыһыннарын толук уурбуттара. Онтон ордубуттар сорохтооо коммунист партия Ленин кэннинээри кэм бэлиттикэтин сыһа олох атын суолунан ытыгытын сэригэбэтэ буолан, уодаһыннаах 30-с сылларга суорума суолламмыттара. Оччотообу, кинилэр дуулуһан туруулаһыт сага экономической политикаһа уонна дьоннор автономиялар сэттэ уон сыл буолан эрэ баран дьэ бу олоххо киирэн эрэр. Ону даҕаны билигин сорох баһылык коммунистар утарсан олохпун санааҕа хоту тупса охсубат.

Быыбар иһигэр Алексеев А. Н.: «Биһиги суверенитеты утарса сатаабыһпыт» — диэбитин этэбин.

Мин бэйэм санаабыр ити ахтылар өрөбүлүүсүэй иһин туруммут маннайгы баһынын дьоннорбут үтүө ааттарын кэнэбэһин да кэлэр кэнчээри ыччаттар кэриэстир буолуохтара.

Ю. ТИТОВ, Хатырык.

Бу киһиэ Таалай Күөл таһыгар бирикэсчиһтэр кулууптарыгар улахан муньах буолар. Ол муньаҕы Арбаа Хагалас кулубатын уола, собуруу дойдута үрдүк үөрэҕи бүтэрбит, албакаат Силипизитэп Хабырылла Баһылайыссыттар. «Эһиги, эдэр дьон, ол муньаахха сылдьан солунна истин ээ», — диэбитэ.

Биһиги иккиэн оно бардыбыт. Муньахтыыр саалаҕа ыскамайкаларга толору, тыаттан киирбиттэр үгүстэрэ, сааһырыт дьон бөҕө олоҕороллор. Мааны баһыы саһыл, бөрө тағаска сууламмыт тойоттор бааллар. Олор истэригэр мин билэбинэн биһиги улуустан Уйбаныан — Туман сурукут, Бөлөнүүскэй Ыстапан о. д. а. бааллар.

Саала тас өртүгөр, көрдүүгэр аһара элбэх мара тағастаах дьону кытары эдэр уолаттар мустубуттар. Бэйэлэрин икки ардыларыгар түгү эрэ сүбэлээлээ билыһылаах. Кинилэр кытары мин дьонум Кузьмин С. Д., Егоров В., Николаев — Ходоро уо. д. а. сылдыллар. Муньаҕы Ксенофонтов Г. В. салайар эбит. Аҕыһах киһи эппитин кэнэ, үс-түөрт уол көрдүүдөртөн бэрэстэтэл остуолугар кэлэннэр тыл көрдөөтүлэр. Ону хаһа да көрдөөбүттэрин кэнэ бири кыра уңуохтаах, хатыгыр уолга Слепцова киһи биллэр. Киһи элбэҕи эттэ. Соробун умнубуппун. Арай манньгы эппитин билиһиң дьэри өйдүүбүн:

тахсангыт хоруолаах чөгөчөххө хаххаланааххыт, — диэтэ.

Ити тыллары истэтэ муньах дьону үөгү-ханын бөҕөнү түһэрдилэр. «Того үөхтэриһин!» — дьэ бэрэстэтэли мөхтүлэр. Ити кэмгэ көрдүүгэр мустубут мара тағастаах үлэһиттэр тас ааһыан киирдилэр. Тойоттор кулууп тоб ааһыан уулуһаҕа тахсан бардылар. Кинилэр олохторулар Аммосов, Слепцов (Ойуунускай) араатар бөҕөнү түһэрдилэр. Аммосов Слепову сымты тылларынан тойоттору үүрбүтүн иһин хайбаата.

Мин санаабыр ити Саха сирин бастакы бассабыныктара, үүнэр ыччаттар хорсун быһыылаах этэ. Ону ордук дьөрбөйөн, үлэһит-хамачыт дьону түмэн, улууустар урукку тойотторун, бирикэсчиһтэр кулууптарытан үүрүүнү Аммосов тэриһибэт дьэ онно кыттыбыт бассабыныктар С. Кузьмин, В. Егоров кэпсэллэрэ.

Иккис түгүн. 1921 с. атырдыах ыйыгар Дьокуускайга икки мэдиэмэннэх кыһыл кирпиһчэ дьэ уокурук нэһилиэктэрин, улууустарын ревкомарын муньаҕа буолбута. Онон мин, Нөмүгү нэһилигэр ревкома буоларбынан, кыттыбытым. Баалларга Губком секретара Лебедев, чилиэн

Эһиги манна улуус тойотторо, баайдара кэлбиккит, онон үлэһит, хамачыт туһугар кыһалыаххыт суоҕа. Тыаҕа

нэрэ Эрдэнбург, Аммосов М. К., Мегежескэй М. В. о. д. а. Хаҥ да бопуруос турбута.

1. РКП 10-с сийлэһин уурааһынан подразделенияттан продналокка киирини.
2. Сага экономической политикаҕа киирини (НЭП).
3. Саха сиригэр автономнай республиканы тэриһини.

Дагылааты Аммосов М. К. оҕорбута. Онон киһи маннай нууччалыы бири чаас, онтон сахалыы бири чаас усталара дакылааттаабыта. Сөхпүтүм баара нууччалыы да олус ыраастык, сахалыы да бири нуучча тыла суох, уу сахалыы сағарарын. Дагылаат сүүнүнэн дьон элбэх ыйыгынын биэрэллэр. Петров Георгий Осипович — Халлааскы (Илин Хагалас), Петров Николай — Балаҕанныырап: «Нэһилиһиңиз биллэр-кестөр баайын, сүөлүлэри ыалга барыларыгар бири тэг өлүүлэринэн үлэрээн баран от, бурдук сирин тэһинэн үлэстин сөп дуо?» — диэн. Ону Аммосов: «Ленин уонна коммунист партия көңүлүлээбэтэр» — дьэ биллаарбыта. Кэпсэтиңиз Сокольников Константин: «Саха сиригэр үөрэхтээх суох буолан, бэйэбитин бэйэбит кыһаан дьаһампыты. Онон куорат атыһыттары, өв

танын тиздэр.

Евдокия Петровна Булук оройонунтан төрүттээх Дмитрий Алексеевич Рожинның ыал буолан үс кыыстаахтар. Кыргызтар билигин үөрэхтэнэн олох кинэ аартыгар бизестик үктэннилэр, бэйэлэрэ дьэ-уот тэриһин ыал буоллулар, төрөппүттэригэр түөрт сизни көрдөһөн эбээ, эһээ дэттилэр. Дмитрий Алексеевич отут сыл тухары массына уруулун тутан Эгисили хочотун унаты-туора сүүртэ, араас суһал наадаларга сырытта. Ыраах хоту дойду уолугар бу Нам сирэ иккис дойдутунан буола.

Кыргызтар талбыт курдук идэлээхтэр. Марианна Дмитриевна Нам бастакы сүһөх оскуолатын бири бастын учуугала. Төһө да эдэрин иһин оҕоло, төрөппүттэр динирг убаастабылларынан туһанар. Орто кыыс Евдокия налоговай инспекция специалиһа. Кыра кыыс Софья дегсадка нитээччинэн үлэһир. Кыра эрдэхэригэр тин иппит оҕолоро Мариана ветлаборатория специалиһа, Василий механик, Николай механизатор.

Евдокия Петровна тохсунуру тоһуттар тымнытыгар орто дойдуга төрөөн күн сирин көрбүтэ 60 сыл буола. Бу сыллар усталарыгар кини үөрэхтэнэн, таптал изиитин билэн, оҕо-уруу төрөтөн, дьону кытары өйөһөн-өйдөһөн, сырдык ыра санаанан салайтаран кэлэ. Билигин төһө да сыйылаанга олодор Евдокия Петровна олохтон туора турбат, дьэтиҥ-уотун түбүүттэн быыс буолун, бириэмэ ордуһунан общественной үлэҕэ активнайдык кыттар. Ол курдук Аппааны кырдыбаастар «Илгэ» кулууптарын үлэлэтэр, Пенсионердар кыһалларынын, үөрүүлэрин көтүүлэрин, сыйылааннарын тэһгэ үлэлэтэр, тэриһир. Евдокия Петровна билигин да эдэрдий эрчимнээх, өрүү ырыатойук аргыстаах, сцена ветерана, Нам бочуоттаах гражданина. Киһи быһымынан сэмэй, кырдыксыт, эдэри кытары эдэр, кырдыбаһы кытары кырдыбаһа, үтө сүбэһит. Ол курдук Евдокия Петровна эдэрдэргэ үтүө холлобу буолар үлэһит, салайааччы, ийэ, эбээ.

Түмүклэр Евдокия Петровнаҕа уонна кини дьэ кэргэттэригэр үтүө доруобуһаны, дьолу-соргуну бағарабын!

Александр КОЛЕСОВА.

КҮННЭТЭ КӨРӨР ДЬОММУТ Эдэрдийн-эмэнин биригэ алтыһан

Евдокия Колесова кырагыгар тулаайах хаалаан ийэ, аҕа тапталын билбөккө улааппыта. Онон эдьинийгэр интидэбитэ, кыһынын интернакка олорон үөрэнэрэ. Бастаан Уэдэйтэ начальнай, онтон Партизанига сэттэ кылаастаах оскуолага үөрэммитэ. Ситин хоту аттестатын 1956 сыллаахха. Нам орто оскуолатыттан ылбыта. Ханта да көмө, чугас этхаан, уруу-аймах суоҕа онон олоххо барытын бэйэтэ ситиһиһтээбүн, хантан да көмөнү күүппэттин обо сааһыттан билбэтэ. Ону кылаһы бүтэрэр сылыгар иппит ийэтэ-эдьинийэ өлбүтэ. Эдьинийтэн биес саастаах кыыс үстээх уонна алта ыйлаах уолаттар Евдокия көрүүтүгэр хаалбыттара. Онон оскуолаҕы бүтэрип баран комсомольскай лутевканын Сталин аатынан колхозка тахса үлэлээбитэ. Кыһынын ычач сүөлүнү көрөрө, сайын сайылыкка тахсан үт астыра. Төһө да ыарахан усулуобуйалаарын иһин үөрэнэр ыра санаалааҕа. Евдокия үөрэххэ киирбэтэ. Онон Сэргэлээххэ студентческэй олох үөрүүтүн көтүүтүн билбэтэ. СГУ ветеринарий факультетыгар үөрэммитэ. Биес сыл үөрэннэх диэтэххэ үп-харчы суобуан

ректарат, студпрофком, Комсомол Обкомун, САССР Үрдүкү Сэбиэтин уонна да атыттар нағараадалара бааллар.

1963 сыллаахха үөрэбин ситиһилээхтик бүтэрип дойдутугар үлэһит тахсыбыта. Эдэр специалиһы Карл Марке аатынан колхозка ветеринарийа участка сэбиэдиссэйинэн анаабыттара. Үлэни сағалыырга мэддип араархан, онон тирэхтээх буоллаахха үчүгэй. Хатыгырылар хайа күн ананан кэлэбиттэн сүбэ-ама буолан, этэргэ дылы үлэһит киһини таба таянаан партияҕа үүнэрэллэр. Оччолорго үлэҕэ үөрэппит аҕа табаарыстарын Д. Г. Дуроевы, М. Я. Колесовы, М. П. Попову, Д. И. Винокурову, Х. П. Свищевы, В. Е. Колмогорову, Н. С. Гаврильевы Евдокия Петровна истинник саһыныр-ахтар.

Колхозка үлэһиттэр сылларыгар сыахтаагы партиянай тэриһтэ секретарынан үлэлээбитэ. Итин сэргэ оройон Сэбиэтин депутатынан талылан элбэх үлэни ыспыта. Тыа хаһаайыстыбатын республикатааҕы 1 конференциятыгар эдэр специалист биһытынан кыттар чинээк тиксидибэтэ. Бу барыта эдэр киһиэхэ үлэһиттэргэ хамсыгыгар кыабы үөскэтэр, өссө үчүгэйдик үлэһиттэри, эппизинэстээх буолууну эрэйэр. 1968 сыллаахха «Отличник социалистического соревнования сельского хозяйства РСФСР» дьэ знағынан үчүгэй үлэтэ бэлэтэнэр.

Онтон 1970 сылтан ССКП Намнаағы райкомун партиянай конференциятын райком секретарынан быыбарданан 21 сыл устата партия райкомун аппаратыгар үлэлээн-хамсаан Евдокия Петровна дьонун-сэргэтин убаастабылын ылан ыла.

Евдокия Петровна дьонго мэддип болгомтолоохтук сыһааннаһар. Бастакыттан эппизинэстээх, ирдэбиллээх буолан дьон эрэлин түһэн биэрбэтэҕэ. Дьизлээх-уоттаах, кэргэнээх, оҕолордоох ону таһынан мэддип үрдүк доһунас салайар үлэ кийиттэн мындыр өйү, сатабылы эрэйэр биллэр. Ону Евдокия Петровна кыра сааһыттан ыарахан олоку, тулаайах хаалынын этиннэ-хаанынан билбэтэ уонна эдэр киһи ыарахаттарын чаһыһа, бэйэтин-бэйэтэ олох муударыгар тургутан көрүөхтээх дьэ кытаанна санаатынан олоххо сылыр ситтэ дин саныыбын. Өр сылларга тустаах үлэһит таһынан общественной үлэҕэ бириэмэтин септөөхтүк аттаран туруорар буолан үлэһит, үтө салайааччы, тэриһтэчи аатын ылда. Евдокия Петровна ол иһин В. И. Ленин 100 саһын туолуутугар юбилейнай, «Үлэ-ветерана» медалларынан нағараадаламмыта. Бу ситиһини Е. П. Рожина биригэ үлэлээбит аҕа табаарыстарыгар, доботторугар чуоллаан Т. К. Ермееваҕа, М. В. Петроваҕа, Е. М. Ларионовка уо. д. а. улуһун дьонун-сэргэтин ситиһилэринэн аағар, кинилэргэ барҕа мах

реклама • Биллэриһилэр • Реклама

Аттестат, выданный Намской средней школой № 19 № 954051 Колесовой Прасковье Михайловне считать действительным.

Продается а/м ГАЗ-53 с будкой, грабли конные, универсальный станок, мотоблок, картофель. Тел. 25-329.

Күндү абабытын, убайбытын, быраап-пытын Иннокентий Николаевич **ЕЛИСЕЕВЫ** — **УСХААНЫ** 55 сааскын туолар үөрүүлэх үбүдүйгүнөн истинник эбэрдэлит! Эйнэхэ бабарыт күн сиритгэр баар бары үчүгэйи. Хомолто холбоспотун, санааргыр санаа-оноо ыалласпатын. Кырдыары, ылдыары бил-бөккэ сүүс сааскар сүбүөххэр дугуна сырыт. Олоххор уйгу-бийаг тосхойдун: үгүс үөрүүнү, бэйэн инигэр туруорум-мут соруктарын туолдуннар, дьон-сэргэ сэргээрэр-сэргинир, кэрэхсир айымныларын өссө да ай!

Бииргэ үлээлир тэрилтэн дьоно, табаарыстарын, долотторун, бэйэн дьонун, оҕолорун уонна аймахтарын.

«Энгиэли» хаһыат редакцията, «Отуу уота» литературнай түмсүү чилиэннэрэ **Иннокентий Николаевич ЕЛИСЕЕВЫ** — **УСХААНЫ** 55 саанын туолар кэрэ-бэлиэ күнүнөн истинник эбэрдэлииллэр уонна иниикитин даваны айар дьобура сөбүрүй-бэтигэр, этэр тыла эстибэтигэр, доруо-буйата айгырабатыгар бабараллар!

УСХААН

ОЛОХ ИЙЭР—КҮӨХ ИЙЭР!

Олох ийэр—күөх ийэр!
Сааскы күнүм илгийэр,
Кизэ тынннаах бэлэбэ—
Дьахталларга эбэрдэ!
Хонукунан ылахха
Хоонньооохтоон хаалбыппын,
Сырдык куммун аахтааха
Сэргэстэнэ сыппыппын,
Сэттэ, арыс ахсааннар
Сияттиһиннэр хаамсаллар.
Бэбэхэни күнэ суох—
Бүгүнү күнүм да суох.
Ол иһин дьэ, дьахталлар
Ордук мингин саныллар.
Сааскы мааны аһылык,
Маннайгы быраанһынык—
Сабаланар мингиттэн
Тэбэнэтик мицээрдээн,
1997 с. 3.03.

**БИЭС УОН БИЭС
СААҺЫНАН —
БИЭС УОН БИЭС
ЭЛЭЭН**

Сааһыран хааламмын
Сэмэлиэм халлааммын.
Былтгар уугуйан
Бүгүн мин утуйан
Сууданан сытарбын
Сии-биир сыттыбын,
Ийэ сир илгэтин
Илитэр имэнгин,
Ийэр ис сүрэхтэн
Истинник этитэн
Ардааха үөрөрим,
Астына сүүрөрим.
Былыптын киним ыыр?
Өссө ырыа ылдыр...
Ханнык сирим уутун
Харылааччы куттуг,
Ким ити дьаһайар,
Күөххэ күүһү дьайар.
Биэс уон биэс элээним—
Биэс уон биэс баал
буолан,
Бигээтин эн мингин
Бэйэлэх биһикпин
Аргыс олобунар,
Атым айанынан,
Түһаттан тахсааммын
Туораатым аахсааммын,
Олобум билиэтин
Хонтуруол бэлиэтин
Быһа кырийтардым,
Сыллыр, мин кырийдым!
Көнүл дуолун аһан
Көхсүбүттэн аньан,
Мантан антах аны
Эн хайдах да сырты.
Быстыбыт билиэтим—
Бу мин дьэ, эбэтиим.

Туох эрэ олустук...
Тугуй бу, курустук
Ааспыт сыллар ыллаан,
Арыт эмиз ытаан—
Охсоллор санаабар
Бары куолакалар.
Тугу бу этэллэр?
Тоҕо сэрэтэллэр?
Суох диэн тугун тылай.
Баар ээ, баар, оо, балай!
Күн-дьыл тохтоон ыла.
Кэмигэр ылыаба.
Бэлиэр, көр, сааһырдым,
Пенсияба табыстым.
Үһэ тыһа этий...
Үлээннээбим кэлий,
Бэбэхэ этэ ээ,
Барыта бэбэхэ!

**ЭТЭРБЭС
(Чабырбас)**

Этэрбэс, этэрбэс,
Эргэрбит этэрбэс
Эрдэлээн сииги кэс.
Барыгас-кэлигэс,
Тыаһа тэбигирэс,
Барыны билигэс,
Сонуу истигэс
Кыралан эбиҕэс...
Кыһырыма эс-эс,
Кэбиһини, этэрбэс,
Лаглабар эдэр бэс—
Лата-суола «Ой Бэс»
Суолугар эн кэтэс.
Тирэгэс этэрбэс
Танаһа, көр, сиигэс,
Былаата дьүөрэлэс.
Бырдах үөн эймэниэс,
Күлүмэн күүгүнэс.
Аргыһа —Кэрэмэс
Ойуурга элэниэс.

Бочугураас да ас,
Тыа иһэ сирилэс,
Хабды көтөр адьас,
Өмүрүн бэбэхтэс.
2

Этэрбэс, этэрбэс,
Бу манык эриэккэс
Онуулаан-мандардаан,
Олустук мындырдаан
Угуһуһан онугар
Соолдохпут солбулар,
Арангы астаран
Бөбөргөөн эн тупсан
Тымныһы тууйангы
Дьороччу үктүүгүн,
Хобулу үрдэтэн
Холкутук хаамабын.
Хобулу, хобулу
Буруйдаах ду онук?
Сүрдээх да кэбэс
Соччонон этэрбэс,
Сир ийэ ньууруттан
Ситимин тэйттиэн?

3
Үлэбэ -хамнаска
Үлүһүөр бэйэн,
Сырдыкка ырааска
Талаһаахтыр бэйэн
Тубустабын ахсын
Тоҕо санаан холлор?
Туох буолуой, сэмэлэс
Эрбедээх этигэс
Этинэн элэхтэс,
Эбэтэр эн иллэс.
Дьыбыт иһэ нэлэс
Чэй исинэ сэлэс,
Баар дьэ сэргэстэс—
Биир тыла бэлэхтэс,
Этэрбэс, этэрбэс
Дьинэ хаалаах бэлэс
Быата да суох буоллар
Арадьыйа туолар!

МИН ЭМИЭ БҮГҮН ҮТҮМ КҮРДУК

Атын энги сирдэртэн кэлэн
Ассоциация диэни тэрийэн
Айар үлэһиттэр мунуусуан
Айах тутан «аам» айхаллаһан,
Нохтоо, дэлэмсийэ аһы-сии
Киһиргэс, бабар, кэпсин-исии.
Куорат иһэ тыас-уус көстүүнэй
Бу утуппатах хаһыс түүнэй?
Бүгүн дьэ, атын киһи киһирбит
Бүөмчү санаатыгар кирийбит.
Күнүстэри утуйда, сытта
Киһэ ойон туран табыста.

Олохпунт энги эриккэнин
Олбохтоно көрө сыттым мин,
Дьукаабым булчут бэрдэ эбит...
Кинэ буолуо дуо—кыһы аралбыт,
Тайааха барар ыттаах этим.
Тоҕо эрэ ону санаатым—
Бултуйбут күннэрбэр оннообор
Чэки-курус буолар соробор.
Мин эмиэ бүгүн үтүм күрдүк
Тоҕо эрэ сыттым курустук...
Үтүм туохтан маннык санааргыны
Ыл мунугар сыппытын санын.

ДААЧАБА

Бастакы Хомустаах хотугу унугар,
Бааһына таһыгар, мин даачам аттыгар
Баар буоллум мин биирдэ сүрдээбин
долгуян,
Биир ырыа ылаары сайыны хонуйан
Сайымыт үгэнэ бу манна кэлээххэ
Сандааран, көбөрөн кэрэ да ээ бу сиргэ:
Кэлиһини бэс чагда көбөрө нуурайар,
Кэбэ кыыл куолаһа дуһуһа чугдаарар.
Сайыны уруйдаан этингит иһирилиир,
Сабаһы угуордаан чабылтан чиличчиһии,
Күөх унаар халлаантан күн уота

дьиримниир,
Буурааһан тырымнаан көлүчүм ыгырар—
Ыһытаан-хаһытаан тыраахы
бултулар.

Ово саас туохута үрүн лых даһангыһыр,
Ол онтон долгуһан сүрбүм туппахтыһыр.
Аттыгар эйгэтин сөбүмэр кизгэтэн
Аарыма харыһа томторго дьэндэйэр.
Күһүнүн, саас ахсын эргийэ көтөлөр,
Кинни айхаллаан, аһааччы көтөрдөр.
В. ИВАНОВ, 1 Хомустаах

Ю. ПОТАПОВ—САРГЫН ИЙЭЛЭРГЭ ХОҔООННОРО

**ЭБЭЭ НАҺАА
ҮЧҮГЭИ**
Эбээ курдук үчүгэй,
Эбээ курдук эйбэс,
Эбээ курдук элэккэй,
Эбээ курдук дэлэгэй
Суоҕа буолуо бу сиргэ.
Суоҕа буолуо дьин чыхчы.
Эбээ курдук сэлэнньит,
Эбээ курдук кэлэһэнньит,
Эбээ курдук хоһоонньут.
Эбээ курдук ырыаһыт
Суоҕа буолуо бу сиргэ.
Суоҕа буолуо дьин чыхчы.
Эбээ курдук көмүскүүр,
Эбээ курдук харыстыыр,
Эбээ курдук долгулар,
Эбээ курдук тиэтэйэр
Суоҕа буолуо бу сиргэ,
Суоҕа буолуо дьин чыхчы.
Эбээ манан баттаба—
Түһэр хаарыт кыырапа,
Эбээ сылаас хараба—
Күммүт сырдык утаба.
Эбээ онук үчүгэй,
Эбээ наһаа үчүгэй.

Балаагыһам көрсүһөр.
Хос ырыата
Билбит эбит сүрбүм
Бииргэ буолар билгини.
Барыах-барыах көмүһөм,
Балаагыһа сэргэрим.
Хос ырыата
18.12.95 с.

Добочугуом билэбизен,
Нарын кэрэ бэйэбин,
Мичилийэ үөрэгин
Чабыл күнгэ тэҥнирибин.
Күллэххинэ үөрүүбэр
Тулам тупсан кизэркэйэр,
Оччобуна дууһабар
Сылаас нийин кутуллар.

Сахам намыһын хомуһун
Дьүрүлгэһин санатан,
Таптал нарын тылларын
Минэх аһаан ылыгыһын.
Сааскы сардык уруйым
Кылыгырас тыаһыны
Чэлэкитик, чэбдиктик
Лыҥкыһаччы күлэһин,
Кырдал нарын тырымнаас
Ньургуһуна буолангыһын
Мэлдьи минэх эдэр саас
Ийинтинэн тылларын
Күнүм тэҥэ көмүһүм,
Ахтар-күүтэр аналым,
Бутун дьылбаам, олобум
Эн эбиккин, сэргэрим.
10.02.97 с.

ИИТ ДУУ. ИЙЭККЭЭМ

Н. А. Потапова сырдык кэриэһигэр

Ким этэй мин дьолум, төрөппүт күн ийэм,
Билбэппин эийини, мэлдьэспит курдукпун.
Иит дуу ийеккээм, улаатан, ол бэйэм
Бу буоруг үрдүгэр долгулар тойукпун.
Эн мингин аһынан, иннигиттэн турдаргын
Үөрүүнэн утары хардыылаах этим мин.
«Обоккоом, уолчааным, сэргэрим», диэтэриҥ
«Ийеккээм» диэх этим оҕолуу үөрэммин.
Түһэххэр олордон, эмийгин эмтэрэн,
Биһикпэр-уйабар билгээн да барбаккын,
Мууһурбут сүрэхчин сылааспар ириэрэн,
Оо, сыллаан, убураан дьоллоһор буолбаккын.
Турбаккын—хара буор хамсаппат эийини,
Көрдөбөт сир үрдүн, олохпун сайдарын,
Аһымат-кыһамат бу мингин, эн уолгун
Аттыгар санаарбаан, сүөм түһэн турарбын.
Туларбар барыһыт уңуохтар тураллар,
Санныһыт күлүктээх мастарым хамсыыллар,
Санныһардаах аһылаах ырыаны ылыыллар,
Дууһабын кураанах тыаһынан үрэллэр.
Иит дуу ийеккээм, бүтүһүк тылларбын,
Кутурбан уулаһа чэпчэппэт дууһабын,
Суккуйа ытыаһын игэрэн ылбаккын,
Аһылаах уол оҕон эрийин билбэккин.
Мин истиг санаабын эйнэхэ хаалларан
Барыһын, быраһаай, күүтүмэ кэлэрбин.
Иники көһүтэр олобум ыһыран,
Кэрэбэ ырылаах мин ыраах барыһын.
09.12.64 с.

**БАЛААГЫҔА
СЭЛЭГРЭР**

Эйэлэх көр-күлүү
Бардым, бардым мин
ыраах
Бастың баһа санаалаах.
Барамыгыһын кыһыгар,
Балаагыһа сэргэбэр.
Хос ырыата
Үчүгэйин эдэр саас
Кыһатыгар уйдарар,
Таптал тыһын сиһийэн,
Сүрэх тыһын арылар.
Бүгүн ордук тиэтэйдим
Биһирэмнэн көрсөөрү,
Бөхпүн-сыһыһын бэрийдим
Бэлэх-туһах биэрээрү.
Хос ырыата
Бугуһуйбут атаһым
Биһэбикпэр тириэрдэр
Былаатынан далбааты

УМНУОМ ДУО АМА МИН

Кэргэммэр П. С. Барамыгыһа
Умнуома дуо ама мин оҕо саас
Кыһаппа суох ыраас тапталын,
Намыһынык, килбиктик нарын кыыс
Эн мингин «аналым» диэбиккин.
Оччобу дууһабар истинник
Ол ааспыт күннэрим төһөөлөр,
Ахтылбан иһийтэ буоланнар
Чуумпугук, сылааскы кууһаллар.
Доборуом, чачыккы биллибит
Кыһамах кыһааннаах баттахтар
Үөрүүбүт, эрийбит буоланнар
Кэрэтик кизэркэйэн көстөллөр.
Эдэркээн бэйэбит мин эһэ,
Эн эбэ аатыран эрдэхпит,
Үгүс сыл өйөһөн, өйдөһөн
Эндирдээх суоллары аастахпыт,
Олохпор, дьылбабар мэлдьитин
Күн тэҥэ сүрдүккүн, күндүгүн,
Кырдалга буолбатах, сүрэхпэр
Ньургуһун буолангыһын тылаһын.
17.02.95 с.

АРБЫН КЫҔЫҔА

Дэгэрэн дьизэркэй үҥкүүлээх
Көрүлүү көччүйэ дайаһын,
Эдэр уол сүрэһин туймаардан,
Холкутук дугуна хаамаһын.
Аанһыт тэҥэ Арбын кыһа
Уолан сүрэх ымыһа.
Маннайгы ньургуһун кэрэтэ
Эһэбэс дууһалаах эбиккин,
Сайыны сардаана кэриэтэ
Эн нарын, эн сэмэй килбиккин.
Сырдык мицээр Арбын кыһа
Үтүө санаа ымыһа
Күн ыраас сардаһа сүһүмүн
Кыһы нарын сүрэххэр кууспуккун,
Кизг халлаан арылы куустугун
Күлүмүн-чабылын курдукпун.
Тырым-мичил Арбын кыһа
Дьоллоох олох ымыһа.
30.12.84 с.

ТУҦҦ

Тууһу дуу, туулу дуу.
Тулуйан сыппакка
Эйбэс бэйэттэн
Эдэркээн бэйэнттэн
Ис-истин дууһаттан,
Илгинэн сылааскы
Илгыһан салгыһынны
Чуумпугук, набыллык
Эһийн утутуум.

Тууһу, биір аһар,
Утула сыттаһыт.
Таһырдыа сьп-сьрдык,
Мин бу олоробун
Үчүгийн-үчүгэй түүллэр
Эһинэх көһүнүннэр.
Сарсын эмиэ элбэх үлэ,
Оо, иһивитигэр турдаба.
Ону көрсө, күөс ыһына
Эһи утуһун, мин суруһуум.

тилийдиннэ. Сүрэхпин дьолунан
толорон.

Дьэрэкээн кустуктуу
туоланнар * * *
Дьэ, араас өгүнэн
ситтиннэр Кэтэстим, кэтэстим
Току-току пьээм, алтан от
буоланнар Дьэ туохтан эийгин
Эн түөскэр сыламны
ситтыннар. Этнэм этэ, кэпснэм этэ
Угүүс-үгүс түгэһини
Мин олохпор хаһан да
буолбатах үчүгэйи

Бу хоһоон тылларын * * *
түмэммин.
Эйнэхэ сибэкки бэлэхтиим Дьолунан толору
Дууһабар дьин-баары этэммин Дьолун ыал ийэтэ
Сүрэхпин эйнэхэ арийыым. Саатар үөрт, сүрэхпэр
* * * * * Толору дьолунан
Оо, олох ыарахан, * * *
нарахан.
Сибэкки күн айы кэстүбэт. Биірде минэх кыһыраат
Хэс булбут сибэкким ырата Тоҕо киэр хайыстыҕ,
Буоллун дуу, сүрбүм ырата Куһабаң үчүгэйэ суох
ырата Тоҕо тапталы тэбистиг!

**СҮРЭБИМ
ЫРАТА**

Итэбэбитиг эбитэ дуу,
Кыһа кыһын сибэкки
бэлэхтиэхпин,
Баар эрэммэтэх да буолууй,
Дьэ, иһит, сэргээ
эрэһэринбин.

Бу хоһоон хас биірдин * * *
тыллара
Ньургуһун буоланнар * * *
үүһүннэр,
Эдэркээн, эйбэс сүрэххэр
Сардаана буоланнар

**ЭН МИИГИН
ӨЙДҮҮРҦ
БУОЛААРЫ**

Эн миигиң өйдүүрүн
буолаарай.
Эн миигин өйдүүрүн
буолаарай.
Кириһиг дуу мин хоспор,
уу, арай

1995 сыллаахха, Салбаанга сырдан, 75-тээх Е. Д. Сисолатинтан Илин Салбаан сирдэрин суруйбутум. Егор Дмитриевичкэ 62-лээх Г. И. Кривошапкин—Толло көмөлөспүтэ. Обонньоттор сирдэрин бэркэ биллэлэр эбит этэ, элбэи суруйтарбыттар. Ол иһингэр Моёоос дьин күлүлээх, өтөхтөөх сирэ.

Сити Салбаан сирдэрин эмиз 1995 сыллаахха 73-тээх И. С. Мокрошуповтан эмиз суруйбутум. Иван Спиридович Моёоостоох Үрээс дьини суруйтарбыта уонна: «Кус аатынан, көтөр аатынан. Моёоос дьин мородуну ааттыллар. Ол көтөрбүт олох да мэллйдэ»,—диэбитэ.

Моёоос дьин кыра күөлүлээх ходуһа сир баар Сунтаар Маннайгы Бордонуугар. Ити сир сорохтор Моёоос Күөлэ дииллэр. Үһүээн көп сириинэн, кини үрдүгэр былыр Хагаластар төрүттээ Чөччүккэй хоту диэктиттэн, Бүлүү өрүһү өрө батан, кэлэн олохсуйбута үһү.

Ити курдук Моёоос Күөлэ былыргылар көпсөөнүрүгэр элбэхтик ахтыллар. Халыҥ Хагаластар дойдун оҕостубут сирдэрэ буоллаба.

1977 сыллаахха биллиилээх фольклорист И. Г. Березкин хомуйан «Саха былыргы сөһүннэрэ уонна көпсөөннэрэ» кинигэ тахсыбыта. Оно «Моёоос Эмээхсин» дьин көпсөөн баар. Бу эмээхсин ити Моёоос Күөлүн арбаа баһыгар олорбут. Кини икки илиилээби иһингэр түһэрбэтэх, аар саарга аатыбыт оҕоһоччу эбит. Күөл кини аатынан ааттаммыта үһү дьин көпсөөр ити үһү-йээн.

СПОРТ—ДЬУЛУУР, СПОРТ—ТУЛУУР

Тымныы, туман быһынан

Олунньу 23 күнэ. Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күннэригэр Мэҥэ-Хагалас улууһун Суола бөлүөлүгэр сүүрүүн дьарыктанааччылар кыһыҥны улахан күрэхтэниилэрэ буолан ааста.

К. К. Байкалов бириһин иһин улуус аһаҕас чемпионатыгар республика 10 улуустарыттан, Дьокуускай куораттан «Дьулуур» сүүрүү кулуубун чилиэннэрэ, куорат үөрэбин тэрилтэлэрин студенттара 106 сүүрүк кэлбит. Ордук чуолас ыраах Томпо, Сунтаар, Бүлүү бөлөх улуустарын сүүрүктэрэ кыттыбыттар кэрэхсээр уонна сүүрүү доробуйа төрүтэ буолан улаханник сөгөһүллэн иһэрин кэрэхсэллэр.

Күрэхтэниһин Мэҥэ-Хагалас улууһун ычачка уонна спортка отдела, Харатаабы спортивнай лицей, Моорук иһилиин дьаһалтата тэрийэн ыттылар.

Дьэ, манна Чурапчы, Уус-Алдан уонна олохтоох Мэҥэ-Хагалас спортивнай оскуодаларын үөрэнээччилэрэ, республика күрэхтээх сүүрүктэрэ, спорт ветераннара кыттыһылар. Холобура, Россия спордун маастара Г. Нохтунский (Чурапчы), спорт маастарыгар кандидат Роман Колесов (Дьокуускай), Афанасий Илларионов (Мэҥэ-Хагалас), ветераннар СР маастардара Н. Захаров (Чурапчы), В. Уваровский (Мэҥэ-Хагалас) уонна саамай кырдыбаас 67 саастаах Н. Ермолаев (Чурапчы) кыһыҥны сүүрүү суолугар тах-

ТӨРӨӨБҮТ ТЫЛ СҮМЭТЭ

Моёоос—Моёоос

Хорогуттан 78 саастаах И. Д. Константиновтан сурук туһунан. Илья Данилович дойдутугар-сирингэр улахан ыттыктыбылынан туһанар, 15 сыл холхуоска председателлээбит. Кини нэһилиэтин сирдэрин испиниктээн ыһыт этэ. Оно Моёоос Күөлэ дьин баар.

Обонньор ити суруга биридиктиилээх. Моёоос Күөлүн кини икки суолунан ааттаммыт буолуой сөп диэбит. Бастакыта—ол сабына баар булдунаан. Иккинэ—кини аатынан.

Ол аата, обонньор күөлү Моёоос эмээхсин да аатынан ааттаммыт буолуой сөп, булт да аатынан ааттаммыт буолуой сөп дири эбит. Чочу бири эппэт.

1986 сыллаахха ити Сунтаарга бэйэм тийэ сылдыбытым. Оно көпсөппит дьоммуттан чочу эпизити 75-лээх учуутал М. С. Григорьев бирибитэ: «Моёоос дьин дыахтар. Былыргы саха хотурунан чугаастаабыны кими да тулууптатах оҕоһоччу дыахтар баара үһү, Ол дыахтар бири күн оҕос сирэ үһү. Уончаны кыйбат гаалаах сир».

Көрдүгүт. Туһугар дыкты буолла. Сунтаарлар, сии салбааннар курдук, моёоос да дииллэр эбит, моёоос да дииллэр.

Ленскэй сахаларын үһү-йээн көпсөөрүнэн, Мурбааны үрэх төрдүгэр Чамча дьин кини олорбут. Кини биэс уоллаабыттан бирилэрин аата—Моёоос.

Уйбаан Ороһуунускай «Үөһэ Бүлүү нэһилиэктерин ааттара (Топонимика) дьин брошюралаах. Оно: «Куорамыкы олохтообо Л. Ф. Николаев этэринэн, Хара Моёоогу уола Моёоос дьин кини аатынан, нэһилиэти уларытан, Магаас дири буолбуттар»,—диэни заабыт.

Моёоос тобо Магаас дьин буолан хаалбытын автор быһаарбатах. Оно биһиги билгини болгомтобутун хатаабайт, сорукупт атын. Кини Моёоос дьин ааттаах эбит. Ону биллибит.

Эмиэ көрдүгүт. Ленскэй-дэр моёоос дииллэр, үөһэ бүлүлэр—моёоос.

Дыкты баһыны дьи. Моёоос—моёоос. Тус-туһунан улуустар дьонно, баар, буоллун даһаны—атын-атыннык ааттаатыннар. Бири нэһилиэк дьонно атын-атыннык ааттыллар!

Аны тылдытыгарга хайдаһын көрүбүт.

Э. К. Пекарский моёоос дьинэн киллэрбит. Моёоос дьин. С. А. Новгородов эпизитин итэбэйбэтэх, ыйгыты бэлиэтин турорбут. Суолтата—мордуу. Ол аата, И. С. Мокрошуповы хайгыахтаахпыт. Үгүстөр таһыбына умнан көбиспиттерин, кини өйдүү, туту сылдыар эбит. Э. К. Пекарский моёооһу өлүкүмүлэр уонна Нам Хатыҥ Арытын дьонно тутталлар диэбит. Ону сэргэ Үөһэ Бүлүү Өргүөгүгэр моёоос бастаах дииллэр диэбит. Бочуоттаах академик бу тылга атын омуртар тылла-

рыттан ханы буолуох тылы булбатах. Ону мин эмиз кыйбатым. Хомойуох иһин.

Моёоос Э. К. Пекарскийга суох. Ол онугар дьэххэ дуу, Моёос баар—үһүэйиһе көпсөөр ааттаах баай.

Диалектологической тылдыкка бүлүүлэр, саккырырдыр мородуну, моёоос дииллэр диэбиттэр. Көрөгүт курдук, Нам да, Сунтаар да суох.

Сити тылдыкка моёоос эмиз баар. Эмиэ—мордуу. Ким тыла эбитий? Булүүлэр, Өлүкүмүлэр, Саккырырдыр, Токolor. Эмиэ Нам да, Сунтаар да суох.

Мородуну Аллайыаха уонна Орто Халыма дьонно моёоос дьин ааттыллар дьин Диалектологической Тылдыкка суруйбуттар. Дьэ боот! Дыкты үөһэ дыкты буолаары гынна. Биллиилээх фольклорист Н. Т. Степанов, били, Сунтаар Моёооһун Күөлүн М. З. Мартынов дьин обонньортон суруйбута баар. Онуоха обонньоро турган күөлү: «Моёоос Күөлэ»—диэбит.

Онон Моёоос—Моёоос—Моёоос буолан тахсар. Бири улуус бири нэһилиэгэр!

Ити аата дьин тугуй? Ити аата дорбоонор аралдыһыылар дьин. Ити биһиэхэ олус кинигик тардаммыт буол буолар. Ол туһунан мин тарбана барымын. Олус уустук, киниг боппуруос. Көһнөрү холобурдары араһымын: араҕас—араҕас, баһана—манна, манан—мабан, маһыраа—маһыраа, моһус—моһус, айхал—айбал, байбал—байхал, куорбал—куорхал, сырбан—сырхан.

Багарыын СҮЛХЭ.

ИҤИРЭХ ТЫЛЛАР

Ыттыктылаах Зинаида Алексеевна, эйигин тус бэйэни уонна эйигинэн сирэйдэн Түөлбөэ үлэнир бары дыахталлары итиэнэ кыргыттары кэлэн иһэр дыахталлар Аан дойдутаабы күннэринэн итиник-истинник эбэрдэлиһин!

Эйиги тэрийбит тэрийлэбит биһиги ыччаттарбытын иини кэскиллэрит кыра эрдэхтиртэн араас үлэлэргэ үөрэнэн, үөрөхтөрин бүтэрдэхтиринэ төрөппүттэригэр уонна төрөөбүт улуустарыгар туһалаах дьон буолаалларыгар эрэмнэни үөскэтэр.

Зинаида Алексеевна, эи салайар коллективин, оболоргут өрүү кырдыбаастарга болгомтолоох сыһаннара биһигини сүрдээбин үөрдөр, ииниктин да Түөлбө үлэтин сайыннанан эйиги сыламтата суохтук үлэлээн, төрөппүттэр итиэнэ улуус бары дьонун махталларын ылыаххыт дьин эрэнэбин.

Эһиэхэ үлэбигитгэр, үөрөххитгэр ситиһини, тус олох-хутугар дьолу уонна туйгун доруобуйаны баһарабын.

Г. И. МЕСТНИКОВ,
Саха республикатын үтүөлээх үлэһитэ, улуус бочуоттаах олохтообо.

Улуус правлениета, профкома үлэһит кыргыттарындыахталларын үлэлээбэт пенсионеркаларын Аан дойдудаахталларын үөрүүлээх күнүнэн итиник-истинник эбэрдэлиһиллэр, баһараллар кинилэргэ барыларыгар чэгиз доруобуйаны, таһаарыдылаах үлэни, бэйэлэрин личней олохторугар дьолу-соргуну!

Үгүс үтүнү-үтүмэн үөрүүнү, үйэлээх олобу, үрүйэ уутунуу ыраас тапталы баһаран туран, бириг үлэлир коллегабатын, Хамаһатта саха-француз оскуолатын историяга учуутала Иван Касьянович уонна кини олобу арғыһа Зинаида Петровна ВАСИЛЬЕВАҤЫ үрүн күн аһыгар олорбуттара үйэ аһара, сөбүлэһэн сүрэхтэрин холбообуттара 25 сыла туолбутунан иэ сүрэхтэн долгуйан туран эбэрдэлиһит!

Даһ-дыаһах дьаадыһыт—
Дьоллоох олх батыстын,
Ылары ыалласпатын—
Ырыа аргыстаһын,
Өлүү-сүтүү өлүүлэспэтин—
Өрөгөйгүт үрдээтин,
Үрүн күнүгүт хараарбатын—
Үөрүүгүт үкээтин дьин алгыс тылларын аһыбыт!
Хамаһатта саха-француз оскуолатын үлэһиттэрэ.

Улуус правлениета, профкома Нам начальная оскуолатын остолюбуйун кладовшига үлэ ветеранын КЛИМОВСКАЯ Людмила Степановнаы 50 саһын туолар үөрүүлээх күнүнэн эбэрдэлиһиллэр!

Баһараллар киниэхэ чэгиз доруобуйаны, үһүн дьоллоох олобу.

МАХТАНАБЫТ

Таптыыр обобун, бырааппын, Дьокуускай куораттаабы УПТО «Кэскил» телестудиятын операторын Ядрихинский Павел Михайловичи хомолтолоохтук күн сириттэн сүтэрибт, ыарахан күммүтүгэр күөс-көмө, өйө-бүл буолбут Фрунзе нэһилиэтин дьаһалтатыгар, олохтоохторго, аймахтарытыгар, бириг үлэлээбит табарыстарытыгар «Энсизели» хаһыат нөһүө махталбытын тиэрдэбит.

Бука барыгытыгар доруобуйаны уонна дьолу-соргуну баһарабыт.

Ядрихинскийгар дьин кэргэттэрэ.

Биһиги аһабыт сэри, үлэ ветерана Лукин Николай Николаевич өлбүт ыарахан күннэригэр дьонун олобу олорбут бэлиэтин—тиһэх суолугар атаарыны тэрийсбит, күөс-көмө буолбут Агронаб коллективигар, культура управлениетыгар, Попов Михаил Сидоровичка, чугас аймахтарытыгар, доботторбутугар истинг махталбытын тиэрдэбит.

Кэргэнэ, оболоро, сиэннэрэ.

Реклама ● Биллэриилэр ● Реклама

Кулун тутар 8 күнүгэр «Юбилейнай» уонна «Ветеран» кулун тутар 9 күнүгэр «Юбилейнай», «Ветеран» «Астроном» маһаһыннар 9 чаастан 18 чааска дьин үлэлииллэр. Уоннаабылар өрүүлэр. Кулун тутар 10 күнүгэр «Юбилейнайтан» уонна «Ветеран» маһаһыннартан ураты бары маһаһыннар 9-18 ч. үлэлииллэр. Хомуастаах, Хатырык РТП-ра 8, 9 чыһылааларга өрүүллэр, 10 чыһылааба үлэлииллэр.

Продаеця:
1. Рис (Китай)—1 кг—6500 р., мешок—50 кг—325 т. р.
2. Сельдь свежемороженоя—1 кг—6500 р. в упаковках (Приморский край). В упаковке 10 кг—65 тыс. руб.
3. Мороженое сливочное «Морозко» (г. Благовещенск)—4500 р. за штуку, в коробке 50 штук—225 т. р.
4. Лапша в пластиковых упаковках (Китай)—3500 р. за упаковку.
Тел.: 22-854 после 17 ч.

«Энсизели»—Нам улууһун хаһыата; 678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1. Учредителилар: Нам улууһун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальнай компания. С. Р. бэчээт уонна маассабай информация көһүлүн көмүскүүр региональнай инспекциянан регистрацияламмыт № Я 0085.

Нам улууһун типографията: 678040, Нам с., Ленскэй уул., 85. Формата АЗ. Кээмэйэ 1,0 бэч. лисс. Нэдиэлэһэ үстэ таһар. Индекс 54889. Тиража 2362. Бэчээттэнэр 05.03.97 с. Сакааһын №-рэ 26.

Редактор В. Г. КАСЬЯНОВ.

ОТДЕЛЛАР информация, сурук; төрүт культура —21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141. «Нам» телерадиостудия — 21632.

Сурукка ааккытын-суолугун, үлэһитин, дыһыт аадырыһын чуолкай ыйыт. Автор этэр мэлдьи хаһыат санаатынын бири буолуохтаах дьин буолбат.

Күндү балтыларбытыгар Полинаба, Зинаба, күтүүтэрибигитгэр Ганяба, Петяба, уолугар Уруйдаанга таптыыр бырааттара, аһата.
ПРОКОПЬЕВ
Илья Ильич
хомолтолоохтук өлбүтүгэр кутурбаммытын биллэрэбит.
Хамаһаттаһан Чермошенцевтар, Прокопьевтар, Авксентьева, Руфова, Кононовтар, Буришевтар, Салбантан Охлопковтар, Эверстовтар, Протодяконовтар, Колесовтар.

Күндү таптыыр сиэним, бырааппыт, убайбыт **НОВГОРОДОВ Иван Иванович** эмискэ хомолтолоохтук өлбүтүнэн ийэтигэр, оболоругар, кэргэнингэр дьин кутурбаммытын тиэрдэбит. Эбэтэ, бары аймахтара 1 Хомуастаахан.

1 Хомуастаах олохтоох дьаһалтата нэһилиэк олохтообор тыыл, үлэ ветераныгар Новгородова Александра Михайловнаба, оболоругар, аймахтарыгар таптыыр сиэнэ, бырааттара Үөдэй олохтообо **НОВГОРОДОВ Иван Иванович** эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн дьин кутурбанын биллэрэр.

Биригэ үөрэммит табаарыспытыгар Ядрихинский П. М. таптыыр быраата **ПАВЛИК** эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн төрөппүттэригэр, бары аймахтарыгар дьин кутурбаммытын тиэрдэбит. Көбөкөн оскуолатын 1982 сыл выпуск.

Таптыыр улум, аһабыт, кэргэним, бырааппыт, убайбыт **НОВГОРОДОВ Иван Иванович** кулун тутар 1 күнүгэр хомолтолоохтук өлбүтүн билэр дьонугар, аймахтарыгар, доботторугар кутрутуһан туран биллэрэбит. Ийэтэ, кэргэнэ, оболоро, бырааттара, убайдара, эдьинийдэрэ, балыстара, күтүөтэ, сааһа.